

Hugot nga katinan an mga responsibilidad kasumpay han JMC

NATUKOD NGAN NATIKANG NA PAG-ANDAR AN JOINT MONITORING Committee (JMC). Ini an lawas nga magdudumara han pagpatuman han Komprehensibo nga Kasarabutan ha Pagrespeto han Tawhanon nga Katungod ngan Internasyunal nga Makatawo nga Balaud (CARHRIHL). An JMC nga ginkokomponer hin mga tinaglawas han GRP ngan NDFP an makarawat ngan mag-iimbistiga han mga reklamo hin mga pagtalapas han CARHRIHL.

Ha tukma ngan hugot nga pagkatin han mga rebolusyonaryo nga pwersa ngan masa han mga responsibilidad ngan buruhaton kasumpay hini, magigin mahinungdanon an pulos han JMC ngan CARHRIHL para ha rebolusyon ngan katawhan. Magagamit ini nga dugang nga hinganiban ha pag-ato han nagtitikagrabe nga pasista nga pangangabuso ngan nagtitikapintas nga gerra “kontra-terorismo” han estado nga nagbibiktima ha haluag nga masa han katawhan ngan mga rebolusyonaryo nga pwersa. Mas epektibo nga maibubuksas ngan mapapagbaton an reaksyunaryo nga estado han mga pagtalapas hini ha mata han haluag nga publiko ha lokal

ngan internasyunal. Kadungan, dugang nga maipapakita han rebolusyonaryo nga kagiusan an maupay nga rekord hini ha paghasog han CARHRIHL, mga internasyunal nga pagsurundon ha makatawo nga kondukta ha gerra, labot pa han internal nga mga rebolusyonaryo nga palisiya ngan disiplina hini. Ha sugad, magigin mas epektibo an pakakabig hin mas haluag ngan mas hilarum nga pampulitika nga suporta para han armado nga rebolusyon, nga importante kaupay para han dugang nga pagsusulong hini ngadto ha bag-o ngan mas hitaas nga balitang.

... *tikang ha paypay 1*

Kundi, hihimuon han reaksyunaryo nga estado – pinaagi han mga lunod-patay nga kontra-rebolusyonaryo, militarista ngan mga eksperto ha saywar – an ngatanan agud pakarauton an rebolusyonaryo nga kagiusan kadungan han pag-uundong han mas mabangis ngan mas brutal nga pamomoypoy hini. Ngani, pira na kabulan an nakakalabay in gin-abat na an pagtikapintas ngan pagtikalara han iginsasabrag nira nga mga pakaraut, disimpormasyon, pambabaliko, ngan iba pa nga buaw nga akusasyon ngan pangingintriga kontra ha PKP, BHB, NDF, ngan tubtob pa ngani ha mga ligal nga progresibo nga pwersa ngan organisasyon. Kadungan, ginpapakusog han reaksyunaryo nga estado an “terorista” nga panhahadlok ha publiko agud mahatagan-rason an pagpapabangis han pasista nga pangangatake ha nakikig-away nga katawhan ngan mga rebolusyonaryo nga pwersa.

Ha sugad, kinahanglan magkaurusa an mga rebolusyonaryo nga pwersa ngan masa ha pagpatuman han mga buruhaton ngan responsibilidad kasumpay ha JMC agud mas maisulong pa an rebolusyonaryo nga pakig-away ngan agud pakyason an magraut ngan magbangis nga larang han reaksyunaryo nga estado. An mga buruhaton ngan responsibilidad amo an masunod:

Ilatag ngan pakusgon an haluagan ngan madagmit nga pamaagi han pagdodokumento, pagsusumat, pagbubuksas ha publiko ngan paglanat ha mga kaso han pagtalapas han AFP, PNP, CAFGU ngan iba pa nga ahensya han reaksyunaryo nga guberno ha mga tawhanon nga katungod ngan internasyunal nga makatawo nga balaud.

Aydon an pukot ngan mga sistema han paspas nga pagpapasahay han mga sumat kabahin han mga pagtalapas tikang ha lebel han mga baryo tipaigbaw, tikang ha mga komunidad ngan asosasyon masa ngadto ha mga organisasyon nga nag-uundong han tawhanon nga katungod ngan mga agianan han propaganda ngan ha masmidya. Kinahanglan pakusgon an sistema han pagsusumat ngan pagsusubaybay ha mga panmilitar nga agway ngan panhitabo tikang ha mga indibidwal nga yunit han BHB ngan lokalidad ngadto ha mas hitaas nga lebel.

Pahaluagaon ngan paksugon an mga panmasa nga aksyon ngan protesta agud

ibuksas, kondenahon ngan atuhan an mga pagtalapas ha mga katungod pantawo ngan internasyunal nga makatawo nga balaud.

Magmabinantayon ngan agap nga batunon an mga akusasyon, hinimo-himo nga kaso ngan pagpapakaraut han reaksyunaryo nga guberno, AFP ngan iba pa nga mga kontra-rebolusyonaryo kontra ha BHB ngan rebolusyonaryo nga kagiusan. Lakip na dinhi an mga hinimo-himo nga isyu han pulitikal nga

asasinasyon, ekstorsyon, pagrekluta hin mga menor de edad han BHB ngan iba pa. Responsibilidad han mga namumuno nga kadre an agap nga pagbaton ngan pagpanhimuwa hini.

Mas urog nga pahaluagon ngan parayhakon an buruhaton edukasyon ngan propaganda ha ranggo han Partido, BHB, mga organisasyon masa ngan haluag nga publiko hiunong ha CARHRIHL ngan mga

kasumpay nga prinsipyo ngan palisiya han Partido, BHB ngan NDFP. Utro nga ipasamwak an mga ispesyal nga kurso ngan pag-aradman naton mahiunong ha tawhanon nga katungod, internasyunal nga makatawo nga balaud ngan hustisya. Pinaagi han edukasyon ngan propaganda, aktibo nga kumbatihon an kontra-rebolusyonaryo nga pambabaliko han reaksyunaryo nga guberno ngan AFP hiunong ha tinuod nga kahulugan han “terorismo”, “terorista nga akto”, kombatant ngan diri-kombatant, ngan mga konsepto ngan pagsurundon ha internasyunal nga makatawo nga balaud.

Samtang ha kabug-osan gintatagan hin hitaas nga pagtagad han mga kadre, mga upisyal ngan Pula nga mangaraway an mga karukayaknon ha pulitika ha paglalansar han mga aksyon militar han BHB, importante nga mas pahugton pa an paghasog hini ha mga suklanan han Partido ngan CARHRIHL. Likyan an mga kaluyahan, ha gilayon igtadong an anuman nga pagsasayop ha aton gapil kasumpay ha mga taktikal nga opensiba, pagpaandar ngan pagpatuman han rebolusyonaryo nga hustisya, mga pagsirot kasumpay han rebolusyonaryo nga pagbubuhis ngan iba pa. Usa han mga kinahanglan gud tagan hin kaangayan nga atensyon amo an agap ngan sadang nga pagpapaliwanag han mga yunit han Partido ngan BHB diri la ngada ha aton baseng masa kundi ha pinakahaluag nga publiko hiunong han mga ginlalansar nga aksyon militar han BHB. ▲

**...KINAHANGLAN
MAGKAURUSA AN MGA
REBOLUSYONARYO NGA
PWERSA NGAN MASA AGUD
MAS MAISULONG PA AN
REBOLUSYONARYO NGA
PAKIG-AWAY NGAN AGUD
PAKYASON AN MAGRAUT
NGAN MAGBANGIS NGA
LARANG HAN
REAKSYUNARYO NGA
ESTADO.**

Makasaysayan nga kadaugan han katawhan ngan rebolusyonaryo nga kagiusan an CARHRIHL

AN KOMPREHENSIBO NGA KASARABUTAN HA PAGRESPETO HAN Tawhanon nga Katungod ngan Internasyunal nga Makatawo nga Balaud (CARHRIHL) an syahan nga kasarabutan ha substantibo nga parte han erestorya pankamurayawan giutan han Gubyerno han Republika han Pilipinas (GRP) ngan National Democratic Front of the Philippines (NDFP). Ginpirmahan ngan ginpadig-on ini han magpaluyo nga gupil han 1998, kahuman hin tulo katuig nga negosasyon.

Katuyuanan han CARHRIHL nga garantiyahan an pagpanalipod han mga tawhanon nga katungod han katawhan, labina han mga trabahador, parag-uma ngan iba pa nga kabras nga katawhan; igpatuman an mga prinsipyo han internasyunal nga makatawo nga balaud para panalipdan an mga sibilyan ngan iba pa nga diri nadadabi ha armado nga agway; tukuron an mekanismo agud ipatuman, subaybayan ngan seguruhon nga nahahasog an CARHRIHL; ngan maghagudalan ha mga komprehensibo nga kasarabutan ha mga reporma ha ekonomiya, katilingban ngan pulitika nga magseseguro han pagkab-ot han makatadungan ngan panmaihaan nga kamurayawan.

Usa nga makasaysayan nga kadaugan an CARHRIHL para ha katawhan Pilipino ngan rebolusyonaryo nga kagiusan nga nakab-ot ha natad han erestorya pankamurayawan. Produkto ini han hilaba nga pakig-away han katawhan para ha pag-uundong han tawhanon nga katungod. Nakabasar an CARHRIHL ha kongkreto nga kamutangan han tawhanon nga katungod ha Pilipinas. Ha syahan nga higayon, naobliga an reaksyunaryo nga gubyerno nga kilal-on an bug-os nga lupgop han tawhanon nga katungod nga ginkokomponer diri la han mga katungod sibil kundi pati han mga katungod pampulitika, pan-ekonomiya, pankatilingban ngan pankultura. Sugad man nga naobliga kilal-on han reaksyunaryo nga gubyerno nga samwak an mga kaso han pagtalapas hini ha mga tawhanon nga katungod ngan mga prinsipyo han internasyunal nga makatawo nga balaud. Ngan ha pagpirma hini ha CARHRIHL, iginhigot niya an kalugaringon ha mga obligasyon nga

kinahanglan hini ipatuman. Dugang pa, naobliga liwat kilal-on han reaksyunaryo nga gubyerno nga an NDFP in usa nga pwera nga nakikiggerra, nga mayda bulag nga pampulitika nga awtoridad nga may kalugaringon responsibilidad ha pag-undong ngan pagpanalipod han mga tawhanon nga katungod, nga diri angay ipailarum ha mga proseso ngan balayan han GRP.

Mga tawhanon nga katungod

Labot han paglista han mga tawhanon nga katungod nga angay ig-undong ngan panalipdan, gintatratat liwat han CARHRIHL an mga partikular nga kaso han grabe nga mga pagtalapas hini ha kasaysayan han Pilipinas.

Usa na dinhi an pagkilala han mga katungod han sobra 10,000 nga biktima han pagtalapas han diktadura nga Marcos nga maamkon an hustisya ngan indemnipikasyon. Usa pa amo an pag-obliga ha reaksyunaryo nga gubyerno nga diri kasuhan hin mga komon nga kriminal nga kaso ngan kilal-on an mga katungod han mga priso pulitikal ngan, kun sugad, in repasuhon an may sobra 300 nga kaso hini ha bug-os nga Pilipinas ha yana.

Damo liwat nga mga balaud, dikreto ngan mando an reaksyunaryo nga gubyerno nga

... *tikang ha paypay 3*

gintudlok han CARHRIHL nga nagliligalisa han represyon han mga katungod ngan kalibrehan pulitikal ngan sibil han katawhan. Kinahanglan ini repasuhon ngan diri gamiton nga daitlanan han GRP agud makaalingkawas ha mga obligasyon hini ha CARHRIHL. Pira hini amo adton: nagtutugot han mga tsekpoyn ngan pagrekisa nga waray mandamyento; nagtutugot han pagsang-at hin kaso hin *illegal possession of firearms* nga kasumpay han pampulitika nga panindugan; nag-oobliga ha mga doktor nga magsumat ha militar o pulisya hiunong ha mga pasyente nga samaran tikang ha bala; kontra han katungod han murayaw nga pag-aasembliya; nagtutugot han demolisyon han mga kabras nga komunidad ha kasyudaran; kasuguanan nga nagliligalisa han CAFGU; nagpapahilaba han kaihaon han pagdetiner; nagtutugot han pag-imponer hin mga blokeyo ha pagkaon; ngan nag-eestablisa han *national identification system*.

Ha pagkilala nga hira kaagsuban an nag-aantos han mga pagtalapas, ginlaygay han CARHRIHL an pagdepensa han mga katungod nga indibidwal ngan kolektibo han mga trabahador, parag-uma, parupangisda, kabras ha syudad, migrante nga trabahador, mga nasyunal nga minorya, kababayin-an, kabatan-unan ngan kabataan.

Internasyunal nga makatawo nga balaud

An internasyunal nga makatawo nga balaud (IHL) amo an mga pagsurundon nga nagtutumuyo nga malimitahan an mga epekto han armado nga agway, ngan naglulupgop ini han paghatag hin proteksyon ha mga sibilyan, mga *hors d' combat* (mga kombatant nga nawarayan na kapas makaato tungod han pagsurender, kasakit, kasamad, kadakop ngan iba pa nga rason) ngan mga paryentes ngan tinaglawas nira. Gintatalaan liwat han IHL an mga restriksyon ha mga porma ngan pamaagi han pakiggerra. Pinaagi han CARHRIHL, igin-aaplikar ngan iginhahaum an IHL ha partikular nga konteksto han nahitatabo nga gerra sibil ha Pilipinas.

Kasumpay han IHL, mayda dugang nga obligasyon an GRP nga repasuhon an mga

Lista han mga tawhanon nga katungod

1. katungod han nasyon ha pagdedesisyon- ha kalugaringon
2. magtukod hin demokratiko nga sosyedad ngan atuhan an panraugdaug
3. pagkaada hin hustisya para han mga pagtalapas han tawhanon nga katungod
4. katungod ha kinabuhi, kontra ha pagsalbeyds, pwersado nga pagkawara ngan pagmasaker
5. kagawasan kontra ha waray-mandamyento nga pag-aresto, katungod ha *writ of habeas corpus*
6. kontra ha iligal nga pagrekisa ngan pag-aresto
7. kontra ha toryur ngan diri-makatawo nga pagtratar, detensyon ngan pagsirot
8. kontra ha pwersado nga pagpauripon ngan pwersado nga pagtrabaho
9. kaangayan nga proseso, pagkonsidera nga inosente tubtob mapamatud-an nga salaan, ngan kontra ha pagludlod-ha-kalugaringon
10. pantay nga proteksyon ngan kontra ha diskriminasyon
11. kalibrehan ha panhunahuna, ekspresyon, ngan pagtuo
12. libre nga pagpahayag, pagkatitirok ngan pagpahayag han mga araba
13. katungod ha pag-ukoy, pagbyahe, pagpalagiw kontra ha mga restriksyon ha pagbyahe
14. kontra ha pwersado nga ebakwasyon, blokeyo, paturapak nga pambobomba
15. katungod ha impormasyon
16. katungod nga bumotos
17. katungod nga makapanag-iya ngan makagamit hin propyedad ngan katigayunan ha produksyon ngan pagkonsumo
18. katungod ha pangempleyo, mag-union ngan magwelga
19. edukasyon ngan akses ha mga batakan nga serbisyo ngan panlawas
20. pumartisipar ha syentipiko, panliteratura, artistiko ngan kultural nga aktibidad
21. mag-asawa, pagbug-os hin pamilya, kaseguruhan han komunikasyon ngan reyunion han pamilya
22. pantay nga katungod han kababayin-an ngan ira pagtatalwas
23. katungod han kabataan ngan baldado ha proteksyon ngan kontra han paniniyupi
24. katungod han minorya nga komunidad ha awtonomiya ngan ansestral nga katunaan

... tikang ha paypay 4

palisiya, balaud ngan programa nga nagresulta han pwersado nga ebakwasyon, paghamlet, paghibang ha pakabuhi ngan propyedad han sibilyan nga populasyon, sugad man ha pagtukod ngan pagmentinar han CAFGU. Obligado liwat an GRP nga panalipdan an mga sibilyan kontra han mga risiko tikang han pagsalado ngan duok nga pagkakampo han militar ha mga komunidad; nga ibanan an gastos militar para madugangan an badyet ha mga sosyal nga serbisyo; ngan edukaron an molopyo kabahin han mga internasyunal nga makatawo nga balaud.

Suktan an GRP han mga pagtalapas hini ha CARHRIHL

Unom katuig na an nakakalabay tikang han mapadig-on an CARHRIHL han GRP ngan NDFP, kundi padayon la nga nagtitikadamo ngan nagtitikagrabe an mga pagtalapas han reaksyunaryo nga gubyrno ngan armado nga pwersa hini ha mga tawhanon nga katungod ngan internasyunal nga makatawo nga balaud. Waray bisan usa han nangunguna nga elemento han AFP ngan estado nga salaan han pinaka-makarimadima

nga pagtalapas an ginsirutan han reaksyunaryo nga gubyrno. Waray mahinungdanon nga pagtuman an GRP han mga partikular nga obligasyon hini ha CARHRIHL. Kun diri pa ngani ha makusog nga kagiusan masa ngan madig-on nga pag-insister han NDFP ha erestorya pankamurayawan, diri gud matutukod an Joint Monitoring Committee ngan diri maduduso an pagpapagawas han GRP ha 42 nga priso pulitikal.

Yana nga natukod ngan patikang na nga naandar an JMC nga amo an nakatalaan nga magsusubabay han implementasyon han CARHRIHL, kinahanglan mas aktibo nga magpursigi an katawhan ngan rebolusyonaryo nga kagiusan ha pagbuksas, pagsukot ngan pagpabaton ha reaksyunaryo nga gubyrno ngan pwersa armado hini para han hilaba na ura-ura nga rekord hini han pagtalapas han mga tawhanon nga katungod han katawhan Pilipino. ▲

Hugot nga igindidiri han internasyunal nga makatawo nga balaud:

- Pagpatay, pagtortur, pagmaltrato, paghosteyds
- Pagpaako han hin-o man han responsibilidad han akto nga diri niya hinimuan
- Diri makatawo nga pagtagad ha mga priso ha gerra
- Diri pagrespeto ha patay nga lawas hadton mga namatay ha agway o detensyon
- Diri pagreport han identidad, kamutangan ngan sirkumstansya han priso ha gerra
- Paghikaw ha mga kaurupdan ngan otorisado nga tinaglawas han katungod nga mahibaro han kamutangan han priso ha gerra
- Pwersado nga ebakwasyon, paghamlet ngan pagdislokar han mga sibilyan nga populasyon ngan pagtarget ha ira pinaagi hin istraping, pambomba, panunog ngan iba pa nga paghibang han ira kinabuhi ngan propyedad.
- Pagmentinar, pagsuporta ngan pagtugot ha mga paramilitar nga grupo
- Pagpartisipar hin mga sibilyan ngan sibilyan nga upisyal ha mga kampanya o operasyon militar.

Subaybayan, igsumat, ibuksas ngan suktan an mga pasista nga pagtalapas ha CARHRIHL

KASUMPAY HAN PAG-ANDAR HAN JOINT MONITORING COMMITTEE (JMC), responsibilidad han mga rebolusyonaryo nga pwera ngan masa an hag-id nga pagsubaybay, pagsumat, pagbuksas ngan pagsang-at hin reklamo ha JMC hiunong ha mga pasista nga pagtalapas han Komprehensibo nga Kasarabutan ha Pagrespeto han Tawhanon nga Katungod ngan Internasyunal nga Makatawo nga Balaud (CARHRIHL). Samtang ginpapaningkamutan naton isahon an balitang han armado nga pakig-away ha mas hitaas ngan bag-o nga lebel, kinahanglan liwat naton paningkamutan nga pakusgon an aton pagbuksas ngan pag-ato ha kaaway ha natad han pulitika ngan propaganda tungod han nagtitikagrabe nga panalapas hini ha mga katungod pantawo ngan internasyunal nga makatawo nga balaud.

Himuon an pagdokumento ngan agap nga pagsumat

Aada ha baryo ngan mga lokalidad an batakan nga lebel han pagsubaybay, pagdokumento, ngan pagsumat han mga pagtalapas han CARHRIHL. Importante an papel dinhi han mga organisasyon masa ngan batakan nga organisasyon han Partido ha baryo, ngan mga komite han Partido ngan yunit han BHB ha lokalidad. Aton pagpakabatiran an unod ngan esensya han CARHRIHL agud agap nga matudlok naton an mga probisyon hini ngan an mga gintatalapas nga mga partikular nga katungod pantawo ngan internasyunal nga makatawo nga balaud.

Tikang ha baryo, ginlalauman an agap ngan ayad nga pag-agos han impormasyon ha dayag ngan dir-i-dayag ngadto ha prente, prubinsya, rehiyon ngan nasyunal nga lebel. Kinahanglan aydon para hini an mga linya han komunikasyon nga nagamit hin iba-iba nga pamaagi sugad han kuryer, koreyo, telepono ngan *cellphone*, *e-mail* ngan iba pa. Makakabulig liwat kun ha lebel han

munisipalidad in mayda madadaupan nga dayag nga upisina nga nag-uundong han katungod pantawo.

Mayda duha nga tipo hin mga sumat nga maupay maayad dayon ngan maipadara ha mga natutungdan nga organo ngan ha mga organisasyon nga nag-uundong han tawhanon nga katungod agud maproseso ngan maipahayag.

An syahan amo an pankadagmitan nga sumat nga nag-uunod han mga batakan nga impormasyon hiunong ha kaso, ngan kinahanglan ini ipadara ha mismo petsa han panhitabo o ha sakob hin tulo kaadlaw. Ginbabaton hini an mga batakan nga pakiana – Hin-o? Ano? Diin? Kakan-o? Kay-ano? Tipaunan-o?

An ikaduha nga tipo amo an komprehensibo nga sumat nga nag-uunod hin mas maundanon nga impormasyon tikang ha mas hilarum nga pag-imbetiga, pagkuha hin ebidensya ngan testimonya, pagdodokumento, ngan iba pa. Tagan hin prayoridad an paghimo hin sumat hiunong ha pinakalab-as ngan pinakagrabe nga pagtalapas,

... *tikang ha paypay 6*

samtang kinahanglan himuan hin sumat an mga naglabay nga pagtalapas.

I buksas an mga kaso han pagtapas han kaaway ha katungod pantawo

Himuon naton nga kagiusan masa an paningkamot nga ibuksas ha ngatanan nga higayon an mga kaso han mga pagtalapas han kaaway ha CARHRIHL. Nakahigaraan na naton himuon ini kundi mas urog nga parayhakon pa naton an mga pamaagi sugad han aksyon protesta, pagpahayag ha midya, pagkondukta hin *fact-finding mission*. Samtang mag-abre hin mga panibag-o nga mga porma sugad han mga presentasyon nga *multimedia* ngan iba pa. Labot han pagpagios han mga rebolusyonaryo nga pwersa ngan organisado nga masa, kinahanglan liwat makabig ngan mapagios an damo nga mga alyado nga tag-

undong han tawhanon nga katungod, mga abogado, upisyal han gubyrno ngan iba pa.

Kinahanglan magburubligay agud dugang nga mamaksimisa han mga biktima, pamilya ngan mga taga-suporta nira an masmidya ha pagbuksas ngan pagyakan ha iba-iba nga mga istasyon han radyo ngan telebisyon. Maupay nga makatawag hira ha mga programa han radyo nga may abri nga linya para ha pagpapahayag ha mga mamarati. Kinahanglan liwat dirudiretso hira nga magpadara ha radyo, telebisyon ngan dyaryo hin mga pahayag, *press release*, surat ngan iba pa.

Hul-os nga magigin mahinungdanon para ha katawhan an CARHRIHL ngan an JMC dida ha haluagan nga paggios han masa para kundenahon ngan suktan an waray wantas nga pagtalapas han kaaway ha katungod pantawo ngan internasyunal nga makatawo nga balaud. ▲

Giya ha pagsumat han mga partikular nga kaso han pagtalapas

- 1. Tipo han pagtalapas** – Sugad pananglitan kun ini in pangastigo, pangawat, pagmasaker, panarhug ug iba pa. Gamiton nga taramdan an lista han mga tawhanon nga katungod ngan probisyon han internasyunal nga makatawo nga balaud nga aada ha CARHRIHL. Poyde usa o sobra pa an maililista nga pagtalapas, depende han aktwal nga panhitabo.

2. Impormasyon hiunong han biktima – Kun indibidwal an biktima, kinahanglan ibutang an bug-os nga ngaran, tawoa, istado sibil, kadamuon han anak ngan mga edad nira, klase o sektor nga gintikangan ngan pakabuhi, adres, ngan organisasyon nga ginkakaapihan. Ibutang kun ini nga biktima in gin-aakusaran o gintatahapan nga kaapi o tagasuporta han BHB han mga naghimo han pagtalapas. Poyde liwat nga bug-os nga organisasyon masa an biktima, sugad pananglitan kun ginbungkag han militar an organisasyon o ginpan-ngawatan han militar an kooperatiba ha baryo. Poyde liwat nga bug-os nga komunidad an biktima, sugad pananglitan kun ginpangabusuhan an mga tagabaryo han militar nga nagkakampo dida han ira lugar.

3. Petsa ngan lugar han panhitabo – Ibutang an iksakto nga petsa han panhitabo. Kun an pagtalapas in nahitabo ha hiruhilawig nga panahon, pananglitan ha panahon hin operasyon militar, ibutang an petsa han pagtikang ngan paghuman han operasyon. Ibutang an iksakto nga lugar han panhitabo ngan han baryo, bungto ngan prubinsya nga ginsasakupan hini.
- 4. Posible nga motibo o rason kun kay-ano ginhimo an pagtalapas** – Klaruhon ano an mayor nga motibo han paghimua han pagtalapas. Militarisasyon ngan kontra-insurhensiya? O pagproteher han “pankauswagan nga proyekto” han gubyrno ngan pagpugong han kanan katawhan pakig-away kontra hini nga mga proyekto? O kaso ba ini kasumpay hin panlulupot hin tuna han agaron?

5. Impormasyon han mga naghimo o gintatahapan nga naghimo han pagtalapas – Tudluka an tipo han tawo o mga tawo nga nakaghimo han pagtalapas – CAFGU, AFP, PNP, pribado nga armi, upisyal han gubyrno, o iba pa. Kun nahibabaruan, ibutang an yunit ngan adres hini. Kun diri kilalado an ngaran han paragtalapas, ibutang kun hin-o an suspetsado ngan basaranan kay-ano hira ginsususpetsahan. Kun kilalado an paragtalapas, ibutang an ngaran, ranggo ngan papel niya. Ha mga kaso nga iba nga armado nga grupo an naghimo han pagtalapas, iklaro kun hin-o an nagsusuplay hin armas ha ira ngan kun hin-o an nagdudumara ha ira.

6. Impormasyon han aktwal nga nahitabo o ginhimo ha biktima – Kinahanglan ibutang an pinakaimportante nga detalye han panhitabo ngan an pagkasunod-sunod hini. Importante nga ilaygay ini hin klaro ngan iksakto. Kun an gindodokumento nga kaso in nagdadabi hin sobra usa nga biktima, kinahanglan ilaygay an iksakto nga nahitabo ha kada biktima.

Pira nga landaw nga pagtalapas han CARHRIHL tikang 2003-2004

HA PRESENTE NAKASANG-AT NA HA JOINT MONITORING Committee (JMC) an kaso han iligal nga detensyon ni Levi Maban, 13 anyos nga bata nga upat katuig nga gindetiner han 8th Infantry Division ha Camp Lukban, Catbalogan, Samar. Napulo katuig pala hi Levi han Disyembre 6, 2000 han dakpon hiya han mga sundalo nga nagpusil ngan nagpatay ha nag-aataman ha iya ha Brgy. Cambais, Motiong, Samar. Anak hi Levi hin usa nga Pula nga mangaraway nga namatay hadton guti pa hiya. Gin-aadman han JMC an iya kaso agud maibalik hiya ha iya mga kaurupdan.

Samtang an masunod an mga landaw nga pagtalapas han kaaway ha CARHRIHL tikang 2003-2004:

Abril 13, 2004—Ha pasangil nga paglanat kulaos ha “sparrow unit” han BHB, gin-atentar sakbon hin 100 nga elemento han 803rd Infantry Brigade ngan PNP an opisina han Bayan Muna (BM) ha Catarman, Northern Samar. Nag-insister an istap han BM ngan ginpalayas an militar ngan pulis nga waray may naipakita nga mandamyento.

Marso 26, 2004—Gin-gamit nga taming han mga elemento han PNP-Regional Mobile Group an tulo nga sibilyan nga empleyado han PNOG nga hira Aldrin Alcober, Jerry Flores ngan Jaime Celeste, nga namatay ha *crossfire* ha agway giutan han BHB ngan PNP-RMG.

Marso 10-12, 2004—Ha Cariga, Leyte, iligal nga gin-aresto ngan gin-interoga hin tulo kaadlaw han nag-ooperasyon nga mga elemento han 46th IB hi Joy Batis Paloma, 17 anyos nga organisador han Anakpawis, ha tahap nga kaapi hiya han BHB.

Marso 2, 2004—Kahuman igkaagway an BHB, an mga sundalo han 19th IB in usa kasemana nga nagkampo, nagharas ngan ginbutang ha peligro an mga sibilyan han

Brgy. Wague ngan iba pa nga mga barangay ha bubkiron nga parte han Leyte, Leyte. Waray igkonsidera an kinabuhi han mga parag-uma nga posible malakip ha *crossfire* dida han waray magsarit tikang ha sibilyan nga opisyal an duha kakumpanya nga mga sundalo. Naggamit hira hin sibilyan nga giya.

Pebrero 24, 2004—Ginkastigo tubtob nga magdurugo an tiil han parag-uma nga hi Rogelio Labanan, 36, han mga nag-ooperasyon nga CAGFU ngan sundalo han Charlie Company, 52nd IB, ha Brgy. Madalunot, Pinabacdao, Samar.

Pebrero 21, 2004—Ha Baybay, Leyte gintutuuhan nga ginsikmit han Intelligence and Security Unit han 8th Infantry Division ngan nagpapabilin nga nawawara hira

... *tikang ha paypay* 8

Jacqueline Paguntalan ngan Rolando Fortaliza, mga kaapi han Bayan Muna.

Enero 15, 2004—Ginharas ni Sgt. Reynante Leona han 43rd IB an miting han Bayan Muna ha Julita, Leyte ngan gin-akusaran nga prente han PKP-BHB an mga progresibo nga *party-list* ngan an SAGUPA nga alyansa han mga parag-uma. Nadadabi liwat hi Leona ha iba pa nga kaso hin panhaharas ha mga organisador han BM.

Enero 12, 2004—Ginbuksas ngan iginreklamo han mga kaapi han Luneta Farmers Association (LFA) an pagkunsabuhay han usa nga pribado nga armado nga grupo ngan mga elemento han 43rd IB ha Brgy. Luneta, La Paz, Leyte. Gintatarhug ngan ginsasamok han armado nga grupo ngan militar an LFA ngan iba pa nga parag-uma. Napostura nga mga sibilyan an mga sundalo, samtang nagbabase ha *barangay hall* nga waray pagkonsidera ha kalibrehan han mga sibilyan.

Nobyembre 22, 2003—Ha tahap nga mga kaapi han BHB, brutal nga ginpatay an parag-uma nga hira Jury Cabarlez, 26, ha Brgy. Lobo, Catbalogan, Samar han mga elemento han 34th IB ngan mga CAFGU.

Oktubre 29, 2003—Samtang kuntalos nag-ooperasyon kontra ha “Waray-waray gang” ha Pambujan, Norte Samar, ginparakrakan hin bala han mga sundalo han 803rd Infantry Brigade ha pamumuno ni Maj. Domingo Gobway hira Nestor Corong, Sr. ngan an mga anak hini nga hira Mitchboy, 15, ngan Nestor, Jr., 12. Namatay an duha nga bata.

Agosto 5, 2003—Ginrekisa nga waray mandamyento han mga sundalo han 52nd IB an kabablayan ha Brgy. 5, Can-avid, Este Samar, ha pagtuo nga nasuporta an mga parag-uma ha BHB.

Agosto 3, 2003—Ha Brgy. Catuog, Oras, Este Samar, ginsunog han mga elemento han 52nd IB an balay ni Anacito Nabrida nga gin-akusaran nga nasuporta ha BHB.

Hulyo 23, 2003—Kahuman mamatay ha reyd han mga elemento han 34th IB, ginpugutan hin ulo an patay nga lawas han

Pula nga mangaraway nga hi Carlito “Ka Terado” Salingsing ha Calbayog, W. Samar.

Hulyo 6, 2003—Ginreklamo han mga konseho han unom nga barangay ha Calbiga, Samar an programa nga Army Literacy Patrol System (ALPS). Ginsering han mga opisyaes han barangay nga nagpahayag hin kabaraka an mga residente tungod han direkta nga paggamit han mga sundalo ha mga balay, *barangay hall* ngan *waiting shed* tikang pa han Abril 2003. Ginlansar an ALPS ha mga barangay han Panayuran, Biri, Buluan, Daligan, Binangaran, Hubasan ngan Mangcao.

Hunyo 23, 2003—Kahuman han Hunyo 22 nga reyd han BHB ha Quinapondan, Este Samar, waray basaranan nga gin-akusaran nga bumulig ha BHB ha Giporlos, Este Samar an duha nga kapitan han barangay nga hira Rudy Castilio, 49, ngan Napoleon Lacdaw, 39.

Hunyo 7, 2003—Gin-akusaran nga kaapi han BHB ngan ginpatay han mga CAFGU ngan mga elemento han 34th IB an parag-uma nga hi Fulgencio Gabin, 70, ha Brgy. Gusa, San Jose de Buan, Samar.

Abril 16, 2003—Ginmasaker ha Kananga, Leyte an tulo nga *hors d' combat* nga Pula nga mangaraway ngan unom nga sibilyan (lakip an upat nga menor de edad) han mga elemento han 19th IB ha pamumuno ni Lt. Onofre Nelmidia.

Pebrero 14, 2003—Kahuman atentaran hin pagpatay ha Albuera, Leyte an menor de edad nga hi Jinny Cedot Martinez, 16, gin-aresto hiya ngan ginpriso han mga sundalo han 19th IB ha akusasyon nga usa hiya nga mangaraway han BHB. ▲

Kuhaon ngan katinan an inisyatiba ha propaganda ngan ha JMC kontra ha nagtitikagrabe nga pakaraut han kaaway

HA PAGTIKANG HAN KAMPANYA HA REAKSYUNARYO NGA ELEKSYON NGAN tikang han pormal nga matukod an JMC han Abril 15, ginpaboylo han GRP an magkadirudilain nga pagpapakaraut ha Partido, BHB ngan rebolusyonaryo nga kagiusan.

Iginsabrag ni Norberto Gonzales, *national security adviser* ngan ahente han US, ngan AFP an iba-iba nga buwa agud igladawan an rebolusyonaryo nga kagiusan komo “terorista”, “kriminal” ngan “demonyo”. Ginhahawanan hini an dalan para han pagpapabutho han GRP ha JMC hin mga hinimo-himo nga kaso han kulaos mga terorista nga akto ngan pagtalapas han BHB ha mga katungod pantawo ngan internasyunal nga makatawo nga balaud. Karuyag han GRP nga maagaw an inisyatiba ngan ibutang an NDFP ha dependsiba, tungod kay maaram an GRP nga diri harumamay nga kamabug-at an iya mga baratunon nga mga kaso hin pagtalapas ilarum han JMC.

Kinahanglan naton kuhaon ngan katinan an inisyatiba ha propaganda ngan ha JMC kontra ha nagtitikalara nga pagpapakaraut han kaaway. Kinahanglan naton ipanhimuwa an mga akusasyon han kaaway ngan papagbatunon ini para han haluagan nga pangangabuso. Kinahanglan naton ipaliwanag ha haluag nga katawhan an mga rebolusyonaryo nga palisiya, mga balaud ngan pagsurundon han demokratiko nga gubyerno han katawhan, ngan mga giya ha aton paggios. Ha aton rehiyon, lauman na naton ngan hugot nga ipanhimuwa an maiha na nga iginsasabrag han kaaway nga mag-itom nga propaganda sugad han:

Mga aksyon-militar han BHB komo terorista nga akto. Responsibilidad naton nga igbandilyo an mga aksyon militar han BHB (mapa-opensiba o kontra-opensiba man) komo makatadungan, lehitimo ngan gin-gigiyahan han puthaw nga disiplina ngan internasyunal nga makatawo nga balaud. Ha agap, matarum ngan maundanon nga pagpapahayag ha publiko han tinuod nga mga datos han panhitabo, kondukta han BHB dinhi, ngan/o pagtalapas

han kaaway ha internasyunal nga makatawo nga balaud ha kondukta hini, napupugngan ngan nababaton an anuman nga pag-atentar han kaaway nga magpasamwak hin buwa-buwa, disimpormasyon, o hinimo-himo nga akusasyon kontra ha BHB. Ha hugot nga paghasog ha mga rebolusyonaryo nga palisiya ngan disiplina ha pagkondukta han armado nga pakig-away diri makakahigayon an kaaway nga gamiton an anuman nga kaluyahan o sipyat han BHB komo bala ha maitom mga propaganda.

Pagrekluta han menor de edad. Karuyag pagawson han kaaway nga mayda menor de edad ha sakob han BHB. Kabaliskaran ini han reyalidad. Istrikto nga ginpapatuman nga 18 an minimum nga edad ha pagrekluta han BHB, subay ha gintalaan nga palisiya han Kawanihang Pampulitika han Komite Sentral han Partido han 1988; ha memorandum han Komite nga Tagapagpatuman han KS han

... *tikang ha paypay 10*

1999; ngan ha utro nga pagpadig-on han KS ha palisiya han 2002.

Ha luyo nga bahin, agud matahuban an ira mga pangangabuso, damo kabeses na nga nabuksas an pagbinuwa han kaaway nga mga kombatan an ira nadadakop o napapatay nga kabataan. Ha kamatuoran ini in mga ordinaryo nga sibilyan nga tagabaryo, mga kaapi han ligal nga organisasyon, mga anak han kasama nga nabisita ha ira kag-anak ngan iba pa nga gin-aalahan han mga kaaway ha ira operasyon militar. Pananglitan, han Marso 10-12 ha Carigara, Leyte, gin-aresto ngan ginpriso han mga elemento han 46th IB ha kalugaringon niya balay ha akusasyon nga hiya in kaapi han BHB an 17 anyos nga hi Joy Batis Paloma, organisador han Anakpawis.

Han Abril 16, 2003 ha Kananga, Leyte, ginmasaker han mga elemento han 19th IB an tulo nga *hors d' combat* nga Pula nga mangaraway ngan unom nga mga sibilyan. Mga menor de edad an upat ha unom nga sibilyan – hira Randy Potoy, 15, Rey Corpin, 13, Obet Quidlat, 16, ngan Benjie Cabugoy, 17.

An pagsirot ha mga KRME komo likidasyon hin “hit squad”. Ginbabaliko han kaaway an pagpatuman han rebolusyonaryo nga hustisya komo likidasyon. Karuyag liwat nira pagawson nga arbitrario la an mga pagsirot han BHB (pananglitan, mga misyon hin pagproyba ha mga bag-o nga rekluta han BHB) ngan an pagpatuman han rebolusyonaryo nga hustisya in ginhihimo hin “hit squad” o estilo nga vigilante nga waray ginhahasog nga proseso kundi produkto la hin “kangaroo court” (peke nga husgado). Pananglitan, ginpagawas han militar nga “ginlikida” hi Cpl. Alfredo “Sander” Monatcho han 52nd IB han Disyembre 31, 2003 ngan an CAFGU nga hi Antonio Tapac han Enero 7, 2004, tungod kuno nga bumaya hira ha rebolusyonaryo nga kagiusan. Ha kamatuoran, diri la mga aktibo nga kombatan ngan lehitimo nga target hira Monatcho ngan

Tapac, kundi grabe nga salaan hin pagsalbeyds hin mga parag-uma ngan mga Pula nga mangaraway. Diri krimen an yano nga pagbaya ha rebolusyonaryo nga kagiusan, kundi dako nga krimen an pagbaliskad, pagtraydor, pagigin espiya, ngan abusado nga kombatan han kaaway.

An pagpatuman han rebolusyonaryo nga sistema ha hustisya in tigaman nga mayda kita kalugaringon nga teritoryo, gubyrno, balaudnon ngan armado nga pwera. Hini nga sistema, hugot naton nga ginrerespeto an mga katungod han akusado ngan gin-uundong an kaangayan nga proseso subay han Giya han Pagtutukod han Demokratiko nga Gubyrno han Katawhan, ha Konstitusyon han NDFP, ha 12 kapunto nga programa han NDFP, ha mga internal nga palisiya ha disiplina, ngan mga direktiba han liderato han NDFP ngan mga organo han pampulitika nga poder. Gin-gigiyahan kita han 1996 nga deklarasyon han NDFP nga ipatuman an Geneva Conventions ngan Protocol I nga pareho nagkokomponer han internasyunal nga makatawo nga balaud. Gin-uundong liwat naton an CARHRIHL.

An mga pasista nga nagpapakaraut han rebolusyonaryo nga hustisya an amo mismo an arbitrario dida han ira pagkupkop ngan paggamit hin mga lanong ngan abusado, ngan paghikaw hin hustisya ha mga biktima han mga

... *tikang ha paypay 11*

pagtalapas han katungod pantawo ngan internasyunal nga makatawo nga balaud.

Ekstorsyon nga pampakuri ha masa. Ini an tawag han kaaway ha rebolusyonaryo nga buhis nga gin-iimponer han kagiusan. Mas grabe pa, gin-aakusaran han kaaway nga ginkikililan kuno han BHB an mga paraguma, magtuturdo, ngan mga opisyal han barangay. Ha panahon han reaksyunaryo nga eleksyon, malisyoso nga ginbabaliko han kaaway an pagpatuman han palisiya han *permit to campaign* (PTC) ngan pagpabayad hin *access fee*.

An pagpatuman han rebolusyonaryo nga pagbubuhis in responsibilidad han rebolusyonaryo nga gubyrno han katawhan. Gin-iimponer ini ha mga kaaway nga klase para han pribilehiyo nga makagpadalagan hira han ira negosyo o pananag-iyha nasasakupan nga teritoryo han gubyrno han katawhan. Diri gintatagan hin sugad nga pribilehiyo adton mga negosyo o aktibidad han kaaway nga klase nga grabe nga nakakahibang ha katawhan ngan kalibungan. An natitirok nga buhis in nasisingadto ha mga proyekto para ha pagpapauswag han komunidad, kaupayan han katawhan ngan pagsusulong han rebolusyon. Waray buhis nga gin-iimponer ha ordinaryo ngan kabras nga katawhan, kabaliskaran han ginsesering han kaaway ngan kabaliskaran han buhis han reaksyunaryo nga gubyrno nga nagbubusog la ha mga aada ha poder. Hugot nga ginkakatinan han BHB an prinsipyo han pagsarig ha kalugaringon ngan pagbulig ha buruhaton produksyon han masa, diri sugad han mga mersenaryo nga AFP nga nasweldo na ngani tikang ha baul-karikuhan han katawhan ngan nagigin pabug-at pa gud ha katawhan nga agsob nira kawatan hin hayop ngan pagkaon, labot pa han pagkondukta hin mga pangangabuso.

Ginhahatag naman an PTC ha mga kandidato nga karuyag mangampanya ha sakob han mga rebolusyonaryo nga teritoryo. Ha ira pag-aro hin PTC tikang ha rebolusyonaryo nga gubyrno han katawhan, ginkikilala hini nga mga pulitiko an reyalidad nga mayda rebolusyonaryo nga gahum ha haluag nga parte han kabaryuhan nga kabangga han reaksyunaryo nga poder. Nagpapakita liwat hira hin respeto ha rebolusyonaryo nga kagiusan ngan mga palisiya hini, sugad han pagbawal hin pagdara hin militar ngan pulisya o an pagpapakaraut ha rebolusyonaryo nga kagiusan. Guti la nga parte han PTC an karukayaknon han bayad nga “access fee” han mga reaksyunaryo nga pulitiko; ha kamatuoran, mas dako nga kantidad an iginbubuhos nira ha pangangampanya, ha mga patalastas, ha pamalit hin botos ngan iba pa nga kadunutan ha panahon han eleksyon. Mas nakakasiguro an katawhan nga an natitirok nga rekursu tikang ha implementasyon han PTC ngan *access fee* in mapupulsan nira ha mga proyekto ha kabaryuhan ngan pagsusulong han rebolusyon. ▲